

7. Стратегія розвитку туризму та курортів до 2026 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>.

8. Туризм в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tur.htm.

9. Яровий В.Ф. Євроінтеграція та вітчизняний туризм: основні аспекти / В.Ф. Яровий//Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. - 2016. - Вип.17, Ч.4. - С.21-23.

10. Visa Information System (VIS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.ec.europa.eu/home-affairs/borders-and-visas/visa-information-system_en.

УДК 379.85

Сич Віталій Андрійович

к.геогр.н., доцент, м. Одеса, Україна

Коломієць Катерина Василівна

к. геогр. наук, м. Одеса, Україна

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ РЕЙТИНГУ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ

Vitaliy Sych

Candidate of Geographical Sciences (PhD), associate professor, Odesa, Ukraine

Kateryna Kolomiyets

Candidate of Geographical Sciences (PhD), Odesa, Ukraine

**UKRAINE IN THE WORLD RATING OF THE COMPETITIVENESS OF
THE TOURIST SECTOR**

Індекс конкурентоспроможності є всеосяжним і унікальним інструментом, призначеним для аналізу такого складного явища як конкурентоспроможність туристичного сектору. Висвітлюючи як фактори успіху, так і перешкоди для конкурентоспроможності в галузі туризму у світових економіках, Індекс може бути використаний для визначення конкурентних переваг економік окремих країн, а також бар'єрів, які перешкоджають розвитку галузі. Індекс також дозволяє економікам відслідковувати свій прогрес у часі за цими показниками. В статті розглянуті позиції України за 14 показниками Індексу конкурентоспроможності. Наведені рейтинги країн першої десятки країн за різними показниками.

Ключові слова: *індекс конкурентоспроможності, туристичний сектор, міжнародні подорожі.*

The Competitiveness Index is a comprehensive and unique tool designed to analyze such a complex phenomenon as the competitiveness of the tourism sector. Covering both the success factors and the obstacles to competitiveness in tourism in the world's economies, the Index can be used to determine the competitive advantages of individual economies, as well as the barriers that hinder the development of the industry. The Index also allows economies to track their progress over time on these indicators. In the article

the positions of Ukraine on the 14 indicators of the Competitiveness Index are considered. The rankings of the first ten countries according to different indicators are given.

Key words: *competitiveness index, tourism sector, international travel.*

Постановка проблеми. Згідно з даними Всесвітньої Ради по туризму та екскурсіях (WTTC) і Всесвітньою туристською організації (UNWTO), туризм на сьогодні є найбільшою і найбільш динамічною цивільною індустрією світу. Число міжнародних подорожей у світі зросло з 25 млн в 1950 році до 278 мільйонів у 1980 році. В 2000 році - вже 674 млн, а в 2016 році - 1235 млн [2]. Лише за період з січня по жовтень 2017 кількість прибуттів становила 1127 млн [3]. В індустрії подорожей і туризму зайнято понад 290 млн працівників (іншими словами, кожен десятий працюючий в світі). Аналогічно, міжнародні туристські надходження, отримані від подорожей по всьому світу, збільшилися з 2 млрд доларів США в 1950 році до 104 млрд доларів США у 1980 році, 495 млрд доларів США у 2000 році та 1 220 млрд доларів США в 2016 році [2].

Таким чином, туризм - серйозний бізнес. Хоча багато країн (особливо країни, що розвиваються) отримують значні переваги від міжнародного туризму, залежність від нього - ризикована стратегія. Туризм є нестабільним джерелом доходів, схильним до впливу різноманітних факторів, що не завжди піддаються контролю. Наприклад, туристична галузь може бути значно підірвана політичними змінами (вони мають величезний вплив на приплив туристів в країну), природними катастрофами, флуктуаціями курсів валют або відсутністю належного планування. Причому роль цих «зовнішніх» чинників тим сильніша, чим більшу частку економіки забезпечує туризм. На жаль, за останні десять років всі ці фактори наша країна відчула на собі в повному обсязі. Не зважаючи на те, що серед цілей Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року є такі, що безпосередньо стосуються подальшого розвитку туристичного сектору, вочевидь потрібно прикладати ще більше зусиль для того, щоб наша країна на туристичному ринку зайняла гідне місце. Таким чином, мета статті полягає у аналізі позицій України в рейтингу конкурентоспроможності туристичного сектору серед економік світу.

Опис основного матеріалу дослідження. Світовий економічний форум у 2017 році представив сьоме видання «Подорожі та туризм - Звіт з конкурентоспроможності», в якому наведено Індекс конкурентоспроможності туристичного сектору з порівнянням 136 країн [1]. Зазначений Індекс оприлюднюється раз на два роки, він визначає «сукупність факторів та стратегій, які дозволяють стимулювати сталий розвиток сектору подорожей та туризму, що, в свою чергу, сприяє розвитку та конкурентоспроможності країни в цілому». Індекс конкурентоспроможності туристичного сектору вимірює чотири широкі групи факторів конкурентоспроможності. Ці фактори організовані у субіндекси, які ще розділені на 14 підгруп (рис. 1).

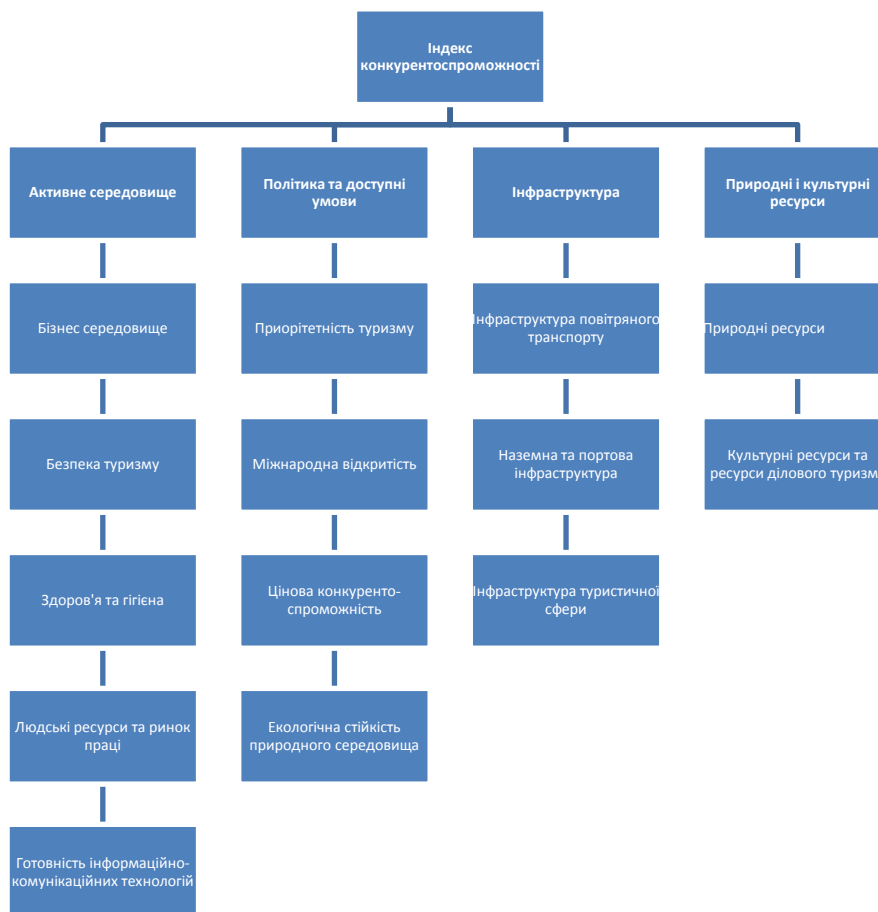

Рис. 1. Індекс конкурентоспроможності туристичного сектору

Індекс туристичної конкурентоспроможності не лише забезпечує платформу для діалогу з багатьма учасниками на рівні країни для формування відповідної політики та дій. Він також використовує глобальний підхід, аналізуючи тенденції в галузі та пропонує унікальні перспективи світових лідерів з промисловості, міжнародних організацій та уряду з найважливіших питань для вирішення проблеми довгострокової конкурентоспроможності подорожей та туризму.

У 2017 році туристична індустрія продовжила робити справжні якісні зміни в житті мільйонів людей шляхом стимулювання зростання, створення робочих місць, зменшення бідності та сприяння розвитку та толерантність. Індустрія туризму в останнє десятиріччя демонструє стійкість до глобальної геополітичної невизначеності і економічної нестабільності, вона привнесла 7,6 трлн. доларів США до світової економіки (10,2% світового ВВП) та створила 292 млн. робочих місць в 2016 році.

Міжнародні прибуття у 2016 році фіксувалися на рівні 1,2 млрд., що на 46 млн більше, ніж у 2015 році. Очікується, що ці перспективні цифри продовжують зростання в найближчі десятиліття. Тема цього річного Звіту конкурентоспроможності подорожей та туризму «Прокладання шляху до більш стійкого та всеосяжного майбутнього», визначає туристичну індустрію як справжню силу в епоху, яка відзначається зростанням безробіття та

кількості екологічних проблем. За прогнозом ВТО, очікується 1,8 млрд міжнародних прибуттів до 2030 року, тому індустрія туризму має потенціал щоб відігравати ключову роль у створенні високоякісних можливостей для працевлаштування, виступати в якості засобу захисту та відновлення біологічного різноманіття нашої планети і допомагати будувати мости між людьми та культурами.

Дослідження показують, що для кожних 30 нових туристів в дестинації створюється одне нове робоче місце; і вже сьогодні, в індустрії туризму налічується майже вдвічі більше жінок-роботодавців, ніж в інших секторах. Згідно оцінкам на туристичні послуги приходиться 30% усього світового експорту послуг, а в багатьох країнах, що розвиваються, туристичні послуги знаходяться на першому місці та являються колосальним генератором працевлаштування. Проте, понад 14 млн робочих місць в туристичній індустрії можуть опинитися під загрозою, якщо уряди країн та приватний сектор не направлять свої зусилля для планомірного розвитку туризму, адже для надання послуг і початку туристичного бізнесу необхідні відносно незначний стартовий капітал.

Туристичний сектор також приділяє все більшу увагу екологічній стійкості. З 80-х років повітряний трафік подвоюється кожні 15 років - тенденція, яка, як очікується, продовжиться. В 2016 року майже 4 млрд людей подорожували літаками, очікується, що ця цифра досягне 7,2 млрд до 2035 року [1]. Таким чином, ефективне використання ресурсів, охорона навколишнього середовища та зміна клімату стоять на порядку денному подальшого сталого розвитку туристичної індустрії. Більше того, в останнє десятиліття сталий розвиток позначився і як політична проблема, оскільки планета залишається під загрозою безповоротної зміни клімату. Індустріальні лідери прагнуть до 2050 р. вдвічі скоротити емісію CO² у порівнянні з 2005 роком. У той же час дохід, отриманий від туризму є важливим стимулом і джерелом фінансування для захисту природного середовища.

Результати дослідження 2017 році показали позитивні зміни в розвитку туристичної галузі в цілому, особливо в країнах, що розвиваються, як приклад, в країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Оскільки туристична індустрія продовжує зростати, збільшується частка міжнародних відвідувачів. По-друге, у все більш протекціоністському контексті, такому, що гальмує глобальну торгівлю, туристичний сектор скоріше з'єднує людей. Про це свідчить той факт, що кількість людей, які подорожують через кордони, збільшується, та глобальні тенденції щодо прийняття менш суворої візової політики. По-третє, у світлі четвертої індустріальної революції, цифровий зв'язок стає обов'язковим для країн, якщо вони розвивають цифрові стратегії. Нарешті, незважаючи на зростаючу обізнаність щодо важливості природного середовища для подальшого зростання туризму, туристичний сектор стикається з величезними труднощами в галузі сталого розвитку, оскільки природна деградація відбувається на ряді фронтів.

Все більше і більше урядів у всьому світі усвідомлюють що, перешкоди для подорожей не роблять людей і країни безпечнішими, але гальмують економічне зростання, створення робочих місць і толерантність між

країнами. З ростом «мандрівництва» з'явилась унікальна можливість для багатьох країн отримувати вигоду від індустрії туризму, в той же час підтримувати безпеку кордонів та громадян. У 2016 році для 58% населення світу потрібно було отримати візу для того, щоб потрапити до туристичної дестинації. Це значне поліпшення з 2008 року, коли 77% населення світу мало подавати заявку на отримання традиційної візи. Загалом більшість (приблизно 85%) країн скоротили, принаймні частково, тягар отримання туристичної візи протягом останніх двох років. Це контрастує з мінімальним прогресом, досягнутим у торговій політиці. Лише половина з країн, що представлені в Звіті конкурентоспроможності покращили свої нетарифні бар'єри. Далі, загальна кількість торгових протекціоністських заходів зросла з 2015 року. Щоб і надалі підтримувати очікуване зростання міжнародних подорожей у найближчі десятиліття, існує потреба продовжувати вдосконалювати політичні рамки та інновації при перетині міжнародних кордонів.

Звіт Всесвітнього економічного форуму 2017 «Цифрові кордони» представляє бачення майбутнього подорожей, де право на поїздки базується на індивідуальному підході, а не на застарілій системі, в основі якої лежить країна походження туриста. У нашу цифрову епоху технологічні рішення можуть бути створені та впроваджені для переміщення з фізичних до цифрових кордонів. По суті, «цифрові» потреби повинні бути інтегровані в мандрівку - від цифрової ідентифікації через біометричні дані та цифрові засоби захисту в аеропорту, цифровий інтерфейс та індивідуальні профілі для підвищення точності, ефективності та безпеки самого туриста.

Оскільки четверта індустріальна революція набирає швидкості, цифрові технології стають все більшою мірою основною вимогою в боротьбі за конкурентоспроможність в туристичній галузі. Країни, які не інтегрують сучасні технології, залишаться позаду. В останні роки всі країни значно збільшили свою телекомунікаційну інфраструктуру. Для 4,9 млрд користувачів мобільних телефонів та приблизно 2,7 млрд людей в соціальних мережах, цифрові послуги, доступні через мобільні платформи та соціальні медіа, пропонують набагато більше послуг та безпосередньо змінюють шлях їх подачі. Хоча туристичний сектор завдяки Інтернету змінився ще два десятиліття тому, сьогодні відбувається друга революція, зумовлена швидким зростанням послуг, що надаються через мобільні пристрої. Менше ніж за два роки, частка онлайн-бронювання стрімко зросла з 9% до майже 33%. Оскільки мобільні технології стають масовими, туристичному сектору довелося адаптуватися. Дійсно, завдяки мобільним пристроям можна зрозуміти індивідуальні уподобання та поведінку та запропонувати послуги, які відповідають потребам клієнтів. Одним з показників, за яким оцінюється туристична конкурентоспроможність є «готовність інформаційно-комунікаційних технологій» (Information communication technology readiness - ICT) - це значить швидко розвиватися, задіяти велику кількість організацій, компаній та країн, переосмислення їх концепції «надання послуг», щоб інтегрувати постійні комунікації в досвід. Цифрові технології також дозволяють мандрівнику мати доступ до інформації в режимі реального часу і постійний доступ до послуг. Таким чином, як місцеві жителі, так і туристи

можуть не покладаючись на посередників, отримати ті чи інші послуги, внаслідок чого бізнес-моделі мають також змінюватися.

Хоча країни все більше демонструють прихильність до дотримання міжнародних екологічних стандартів, оцінка результатів тестування на екологічну ефективність показала, що вирубка лісів, не контрольовані полювання та рибалка, забруднення повітря та води продовжують знижувати світовий природний капітал. Дані свідчать, що чим більше незаймане природне середовище країни, тим більше туристів схильні туди подорожувати, і тим більше вони готові платити за доступ до добре збережених територій. Отже, коли природний капітал виснажується, дестанація втрачає дохід. Хоча на туризмі часто негативно позначається інша людська діяльність, яка призводить до забруднення середовища, важливо також визнати процеси, механізми та заходи, пов'язані з туризмом, які прямо або опосередковано впливають на навколишнє середовище.

Як видно з табл. 1 в загальному рейтингу конкурентоспроможності туризму першу десятку займають постіндустріальні країни. Якщо ж брати окремі показники, які так чи інакше впливають на розвиток туризму, то в рейтингу присутні країни з різним економічним рівнем. Цікаво, що у групі «пріоритетність туризму» в першу десятку потрапили острівні країни (за виключенням Іспанії), а за показником «природні ресурси» лідирують великі за площею країни (окрім Коста-Ріки).

Таблиця 1.

Рейтинг країн за окремими показниками (топ-10 з 136 країн світу станом на 2017 р.)

Місце у рейтингу	Загальний рейтинг конкурентоспроможності туризму	Безпека туризму	Пріоритетність подорожей та туризму	Міжнародна відкритість	Цінова конкурентоспроможність	Екологічна стійкість природного середовища	Наземна та торгова інфраструктура	Туристична інфраструктура	Природні ресурси	Культурні ресурси та ресурси ділового туризму
1	Іспанія	Фінляндія	Мальта	Сінгапур	Іран	Швейцарія	Гонконг	Австрія	Бразилія	Китай
2	Франція	Об'єднані Арабські Емірати	Сінгапур	Австралія	Єгипет	Австрія	Сінгапур	Іспанія	Мексика	Іспанія
3	Німеччина	Ісландія	Ісландія	Чилі	Малайзія	Норвегія	Нідерланди	США	Коста-Ріка	Франція
4	Японія	Оман	Маврикій	Колумбія	Алжир	Люксембург	Швейцарія	Португалія	Перу	Японія
5	Великобританія	Гонконг	Іспанія	Нова Зеландія	Індонезія	Фінляндія	Німеччина	Хорватія	Китай	Італія
6	США	Сінгапур	Ямайка	Сальвадор	Бутан	Швеція	Бельгія	Швейцарія	Австралія	Німеччина
7	Австралія	Норвегія	Домініканська Республіка	Ірландія	Ємен	Німеччина	Франція	Великобританія	Таїланд	Великобританія
8	Італія	Швейцарія	Барбадос	Панама	Казахстан	Данія	Люксембург	Австралія	Танзанія	Бразилія
9	Канада	Руанда	Гонконг	Ісландія	Туніс	Нідерланди	Данія	Німеччина	Іспанія	Індія
10	Швейцарія	Катар	Кіпр	Японія	Індія	Словенія	Японія	Канада	США	Мексика

Складено за даними [1].

Україна на сьогоднішній день займає не досить високе місце в масовій свідомості зарубіжних туристів. І якщо у 2007 р. Україна посідала 78 місце у Рейтингу конкурентоспроможності, а у 2011 р. її рейтинг понизився до 85 місця, то згідно Рейтингу за 2017 наша країна займає лише 88 місце серед 136 представлених у цьому докладі країн, що аж ніяк не відповідає величезному потенціалу країни. Так кількість міжнародних прибуттів склала 12,4 млн чол., надходження від міжнародного туризму 1,08 млн дол. США, що в середньому на одного туриста складає 87 дол. США. Для порівняння візьмемо Болгарію, яка також є країною Чорноморського басейну, не дивлячись на те, що кількість міжнародних прибуттів в Болгарії менша і складає всього 7 млн чол., надходження від міжнародного туризму втричі більші. Внесок туристичної індустрії в Україні до ВВП складає 1,3 млн дол. США (1,4%) та зайнятість в туристичному секторі всього 1,2%. В той час в Болгарії ці цифри складають: внесок туризму у ВВП - 1,6 млн (3,3% від загального), а зайнятість населення у туристичному секторі - 3,1 %.

Табл. 2.

Рейтинг України за показниками конкурентоспроможності туристичного сектора

Показник	Місце у рейтингу	Показник	Місце у рейтингу
Бізнес середовище	124	Цінова конкурентоспроможність	45
Безпека туризму	127	Екологічна стійкість природного середовища	97
Здоров'я та гігієна	8	Інфраструктура повітряного транспорту	79
Людські ресурси та ринок праці	41	Наземна та портова інфраструктура	81
Готовність інформаційно-комунікаційних технологій	81	Інфраструктура туристичної сфери	71
Пріоритетність подорожей та туризму	90	Природні ресурси	115
Міжнародна відкритість	78	Культурні ресурси та ресурси ділового туризму	51

Складено за [1].

Як бачимо з табл. 2, для України характерна досить негативна туристична характеристика: недостатня безпека туризму (124 місце), незадовільне бізнес-середовище (127 місце), відсутність розвиненої туристичної інфраструктури (71 місце), екологічна стійкість природного середовища отримала взагалі 97 місце у рейтингу, культурні ресурси та діловий туризм на 51 місці, а природні ресурси опинились на 115 місці. Це тим більше сумно, в зв'язку з тим, що потенційними споживачами туристського

продукту на території України, можуть бути жителі Європи, які давно втратили свої незаймані природні ландшафти, але які збереглися на території нашої країни. Такий стан означає, що в нинішніх умовах господарювання туристична привабливість території залежить не тільки від її туристично-рекреаційних ресурсів, а й від конкретних комунікативних стратегій, що застосовуються з метою інформування туристів про переваги даної місцевості.

Висновки. Україна володіє величезним туристичним потенціалом, але не має достатнього та належного регулювання туристичної галузі. Рейтинг конкурентоспроможності в черговий раз показав, що для широких закордонних кіл туристичного бізнесу характерна мала обізнаність про потенціал українського туризму. В Україні разом із розбудовою сучасної туристичної інфраструктури, необхідно проводити роботи по створенню сприятливого іміджу як країни в цілому, так і її регіонів.

Список використаних джерел:

1. The Travel & Tourism Competitiveness Report. World Economic Forum, 2017. – 519 p.
2. UNWTO Tourism Highlights, 2017 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029>.
3. UNWTO World Tourism Barometer. Advance Release, Volume 15, December, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom17_06_december_excerpt.pdf

УДК 911.3:338.48

Білецький Мирослав Іванович

**к.геогр.н., доцент, Львівський інститут економіки і туризму, м. Львів,
Україна**

Котик Любов Іванівна

**асистент, Львівський національний університет імені Івана Франка, м.
Львів, Україна**

**КАРПАТСЬКО-ПОДІЛЬСЬКИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Myroslav Biletskyi

**Candidate of Geographical Sciences (PhD), associate professor, Lviv institute
of Economy and Tourism, Lviv, Ukraine**

Lubov Kotyk

assistant, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

**CARPATHIAN-PODILSKYI RECREATIONAL AREA OF UKRAINE:
CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS**